

Askonsdagen (17 febr.)

Joel 2:12-19

Nu säger HERREN:

“Vänd om till mig helhjärtat,
under fasta, gråt och klagan.”

Riv sönder era hjärtan,
inte era kläder,
vänd tillbaka till HERREN, er Gud,
för han är nådig och barmhärtig,
sen till vrede och rik på nåd,
och han ångrar det onda.
Vem vet? Kanske vänder han om,
ångrar sig och lämnar efter sig en välsignelse,
till mat- och dryckesoffer åt HERREN, er Gud.

Stöt i horn på Sion!
Utlys en helig fasta
och kalla samman en högtidssamling!
Samla folket,
helga församlingen,
kalla samman de gamla,
samla barnen
och de diande småbarnen.
Låt brudgummen komma ut ur sitt rum
och bruden ut ur sin kammare.
Mellan förhuset och altaret
ska prästerna, HERRENS tjänare, gråta
och säga:
“HERRE, skona ditt folk!
Låt inte din arvedel hånas
och bli till en visa bland folken.
Varför skulle man bland folken få säga:
‘Var finns deras Gud?’ ”

Då greps HERREN av svartsjuka för sitt land
och förbarmade sig över sitt folk.

HERREN svarade sitt folk:

“Jag ska ge er säd, vin och olja
så att ni blir mätta.
Jag ska aldrig mer
låta er vanäras av andra folk.”

Fastan inleds med profeten Joels inträngande maning till bot och omvändelse. Landet hade blivit ödelagt av gräshoppor. Profeten insåg att det var en föraning av 'Herrens dag', då Gud skall straffa människor för deras synder. Därför: Vänd om!

Alla i folket kallades att göra bot. Nu kallar kyrkan oss till en gemensam Fastetid. Genom vår synd, vår ovilja att låta Gud styra vårt liv, har vi vänt oss bort från honom. Vår enda räddning är att vända om, så att våra liv blir inriktade mot Gud.

”Kom ihåg att du är stoft, och att du åter skall bli till stoft.” Det är orden, när ett kors tecknas på pannan under den gamla liturgin på Askonsdagen (som nu återinförs på sina håll också i våra sammanhang). Orden som en gång riktades till Adam och Eva efter syndafallet, riktas nu till oss. Också vi är syndare som inte har något annat att vänta.

Drastiskt påminns vi om att vi skall dö. Men allt är inte hopplöst. Gud är ”nådig och barmhärtig”. Han är beredd att vända om och ge förlåtelse. Fastan skall föra oss fram till Jesu död och uppståndelse. Om vi vänder åter till Gud, vill han ge oss liv.

(Askonsdagen)

Matt. 6:16-21

Jesus sa: "När ni fastar, visa då inte upp er för andra som hycklare som ser dystra och ovårdade ut bara för att folk ska lägga märke till att de fastar. Sannerligen säger jag er att de redan har fått ut sin lön. Nej, när du fastar ska du sköta om ditt hår och tvätta dig som vanligt. Låt fastan vara en hemlighet mellan dig och din Fader i himlen. Han vet allt och ska belöna dig.

Samla inte skatter här på jorden, där de förstörs av mal och mask och lätt kan bli stulna av inbrottstjuvar. Samla skatter i himlen, där varken mask eller mal förstör och där de är säkra för tjuvar. För där din skatt finns, där kommer också ditt hjärta att vara."

När vi nu går in i den tid då kyrkan kallar oss att på något sätt fasta, varnas vi före att se det som en berömvärd fromhetsövning. Joel uppmanade en gång folket att 'riva sönder sina hjärtan'. Att ta avstånd från ett och annat av det goda i världen har inget värde i sig. Men det blir en påminnelse om vad som är viktigast.

Därför är Fastan en allvarlig, men inte dyster tid. Gud låter oss få goda gåvor i skapelsen. Risken är att vi glömmer bort honom som ger dem. Det ger frihet att inte vara bunden av dem. Fördjupad inriktning mot Skaparen ger glädje.

Askan i dagens liturgi påminner om att allt här i världen till slut blir utbrunnet och dött. Här kan inte byggas upp någon skatt att förlita sig på. Vi skall förhålla oss till världsliga ting 'som om vi inte kunde utnyttja dem' (1 Kor. 7:31).

I fornkyrkan utmärkte askan dem som hade dömts till särskild botgöring. På Skärtorsdagen skulle de åter få inträda i församlingens gemenskap. Askan kom med tiden att användas som ett tecken på att vi alla har behov att göra bot. Världen lockar oss ständigt bort från Gud, under Fastan vill vi vända åter.

* * *

Herrens bön i Fastetid

Helgat varde ditt namn

'Helga' betyder avskilja från det världsliga och viga allt till Gud. Vi inser att världen är fallen, och Fastan inbjuder oss att sträva efter att inte bindas vid det jordiska, utan efter att tillhöra Gud. Innebörden av bönen är: "Gud, helga ditt namn!" - det är Gud som är den aktive. Om vi skall kunna leva värdigt helgelsen, måste han helga oss. Vi ber att Gud skall hjälpa oss att föra allt syndigt åt sidan, så att hans namn, hans väsen får prägla oss, och lysa fram genom oss.

* * *

En bön om välsignelse i Fastetid kan vi hämta från 1 Petr. 5:10:

Gud, som skänker all nåd och har kallat oss till sin eviga härlighet genom Kristus, om vi nu än får lida en kort tid, han upprätte mig, stödde mig och giv mig fasthet.

Fastans inledning torsdag (18 febr.)

Jes. 38:1-6

Vid denna tid blev Hiskia dödligt sjuk, och profeten Jesaja, Amos son, kom till honom och sa: "Så säger HERREN: 'Se om ditt hus, för du kommer att dö; du överlever inte detta'."

Hiskia vände sig då mot väggen och bad till HERREN: "HERRE, kom ihåg hur jag har levt inför dig troget och helhjärtat och gjort det som är gott i dina ögon." Och han grät förtvivlat.

Då kom HERRENS ord till Jesaja: "Gå till Hiskia och säg: 'Så säger HERREN, din förfader Davids Gud: Jag har hört din bön och sett dina tårar. Jag ska förlänga ditt liv med femton år. Jag ska rädda dig och denna stad från den assyriske kungens makt. Jag ska försvara denna stad'."

Hiskia var en av de, ganska få, goda kungarna. Han "gjorde det som var rätt i HERRENS ögon" (2 Kung. 18:3). Han rensade bort avgudadyrkan, och han lyckades försvara Jerusalem mot assyriernas angrepp. Nu var han dödssjuk, mer skrämmande i en tid då man ännu inte trodde på någon uppståndelse.

Hiskia vände sig till Gud med förtvivlad bön, och hans bön blev hörd. Han skulle få leva en tid till, och skulle få se landet bli fritt från främmande makt. Gud hjälper dem som söker sig till honom. Det gjordes också klart att det var Gud, inte mänsklig makt, som skulle leda till seger.

Under Fastans första dagar lyfts olika saker fram som skall prägla denna tid. Fastan är en tid för bön! Det dagliga livets mångahanda gör lätt att det inte blir god tid för bön. När vi nu håller visst avstånd till denna världen, så skapas tillfälle till mer ordnad bön.

Naturligtvis har vi rätt att be om hjälp i tider av sjukdom. Men det finns också en själens sjukdom som ständigt hotar det goda livet, livet med Gud. Det finns en 'syndens smitta' som leder till död. Fastan är en tid att i bön söka sig närmare Gud.

(Fastans inledning torsdag)

Matt. 8:5-13

När Jesus hade gått in i Kafarnaum, kom en romersk officer fram till honom och bad om hjälp: "Herre, min tjänare ligger förlamad därhemma och har förfärliga plågor." "Jag ska komma med och bota honom", sa Jesus. Men officeren sa: "Herre, jag är inte värd att du går in i mitt hus. Säg bara ett ord, så blir min tjänare frisk. Jag har själv överordnade officerare som ger mig order, och jag har andra soldater som är under mig. Om jag säger till en av dem: 'Gå', så går han, och till en annan: 'Kom', så kommer han, och om jag säger till min tjänare: 'Gör det här', så gör han det."

När Jesus hörde detta blev han mycket förvånad och sa till dem som följde honom: "Sannerligen säger jag er: jag har inte funnit en så stark tro hos någon bland Israels folk. Jag säger er att många människor ska komma från öster och väster och ta plats med Abraham, Isak och Jakob vid måltiden i himmelriket. Men rikets egna barn ska kastas ut i mörkret utanför. Där ska de gråta och skära tänder."

Sedan sa Jesus till officeren: "Gå hem. Det ska bli så som du trodde!" Och i samma stund blev tjänaren frisk.

Romerska officerare spelar en intressant roll i evangelierna. När Jesus hade dött, var det en officer som bekände: "Den mannen var verkligen Guds Son!" (Mark. 15:39) Här är det en annan officer som blir en förebild för omsorg om medmänniskor och för bön.

Han blir då också en förebild för tilltro till Jesu makt. Han visste själv att utnyttja sin ställning till att ge order. Nu vädjade han till Jesus, att han skulle ge sin befallning, och var övertygad om att Jesus hade sådan auktoritet att ond makt måste lyda. Samtidigt var han ödmjuk, insåg att han inte kunde ställa några krav.

Dagens evangelium är präglad av att biskopen i Rom denna dag, i den ordning som växt fram, firade mässon i soldathelgonet S:t Georgs kyrka. Tillsammans påminner soldaterna om att Fastan är en tid för kamp mot tillvarons onda makter. Den kampen klarar man inte utan hjälp av Kristus.

Det är en kamp som också pågår inom oss själva. Vi kallas att spana efter de onda begär som vill erövra oss, och bekämpa dem. För att lyckas med det måste vi be Herren om hjälp. Skall Fastan bli framgångsrik i kampen mot ondskans makt, måste det bli en tid av bön.

Fastans inledning fredag (19 febr.)

Jes. 58:1-9

Ropa ut det så högt du kan,
låt din röst ljuda som en trumpetstöt!
Förklara för mitt folk deras brott,
för Jakobs släkt deras synder.
Varje dag söker de mig
och vill få kunskap om mina vägar,
som om de vore ett folk som handlar rättfärdigt
och inte överger sin Guds beslut.
De ber mig om rättfärdiga domslut
och verkar angelägna om att leva nära Gud.
'Varför har vi fastat,
när du inte ser det?
Varför förödmjucar vi oss,
när du inte lägger märke till det?'

På fastedagen gör ni det som behagar er,
och ni utnyttjar dem som arbetar för er.
Ni fastar under bråk och gräl,
ni slåss på ett skamligt sätt med knytnävar.
Så som ni fastar idag
blir inte er bön hörd i höjden.
Skulle det här vara en sådan fasta som jag vill ha,
en dag när man späker sig,
böjer huvudet som ett strå
och ligger i säck och aska?
Är det vad du kallar för fasta,
en dag som behagar HERREN?

Nej, den fasta jag vill ha är
att du lossar orättvisa bojor,
löser okets band,
befriar de förtryckta,
bryter sönder alla ok.
Dela din mat med den hungrige,
erbjud den fattige och hemlöse husrum,
ser du någon som saknar kläder, så klä honom,
vänd inte ryggen åt dina egna!
Då ska ditt ljus bryta fram som gryningen,
och dina sår ska läkas.
Din rättfärdighet ska gå framför dig,
och HERRENS härlighet som skydd bakom dig.
Då ska HERREN svara när du ropar,
och när du ber om hjälp,
säger han:
'Ja, här är jag'."

Gud hade gett folket regler för gudstjänst och fromhet. De var ofta angelägna om att följa dem. Men nu förebrår Gud dem genom sin profet. Det blir inte mer än yttre fromhet, bara yta utan innehåll. De vädjar till Gud att han skall se deras ödmjukhet, men ser inte dem är förödmjukade av livets omständigheter.

Ett liv efter Guds vilja måste ta gestalt i handling. Det gäller att komma hungriga, fattiga, förtryckta till hjälp. Det viktiga är inte att avstå, utan att dela med sig. Jesus skulle komma att hålla fram det som omständigheter inför Människosonens dom (Matt. 25). Den som inte hjälper sin nästa, kan inte göra anspråk på Guds hjälp.

Fastan skall präglas av ökad omsorg om medmänniskor. Om man avstår från ett eller annat, får man medel över till att hjälpa dem som är drabbade. När man riktar uppmärksamheten bort från egna behov, får man upp blicken för vad nästan kan behöva.

Det är lång tradition i kyrkan att ha en fasteinsamling. Vi har inte längre i kyrkan något givet ändamål att offra till. Man får leta upp en hjälporganisation som man kan ha förtroende för. Låt oss följa profetens uppmaning till en sådan fasta som Gud vill ha!

(Fastans inledning fredag)

Matt. 5:43-6:4

Jesus sa: "Ni har hört det sägas: 'Du ska älska din medmänniska och hata din fiende.' Men jag säger er: älska era fiender, be för dem som förföljer er. Då är ni barn till er Fader i himlen. För han låter solen skina över både onda och goda och regnet falla på både rättfärdiga och orättfärdiga.

Vad är det för märkvärdigt med att ni älskar dem som älskar er? Gör inte tullindrivare det också? Och om ni hälsar vänligt på era vänner men inte på någon annan, vad är det för märkvärdigt med det? Det gör ju de andra folken också. Var fullkomliga som er Fader i himlen är fullkomlig.

När ni utövar er rättfärdighet, se då till att ni inte gör det för att människor ska lägga märke till er, för annars har ni ingen lön att vänta från er Fader i himlen. När du ger en gåva till en nödlidande, ropa då inte ut det till andra. Var inte som hycklarna som basunerar ut sina goda gärningar i synagogorna och på gatorna för att få beröm! Sannerligen säger jag er att de redan har fått ut sin lön. Nej, om du hjälper någon, så ska inte din vänstra hand veta vad den högra gör. Ge din hjälp i det fördolda. Då kommer din Fader, som ser allt, att belöna dig."

I sin Bergspredikan förde Jesus vidare budet om att älska sin nästa. Samtidigt utvidgade han det, det är inte längre begränsat till det egna folket. Också främlingar och fiender skall bemötas med respekt och omsorg.

När man följer budet att tjäna sina medmänniskor är det inget att berömma sig över. Vår himmelske Fader belönar oss inte för att vi gjort goda gärningar, han gör det därför att han är god. Trons gemenskap med honom skall medföra att det blir naturligt att tänka på andra före sig själv, inte något att vid varje tillfälle fundera över.

Vi, så som en gång dopkandidater och botgörare, skall fyllas av tacksamhet över att Guds godhet inte är begränsad till dem som är rättfärdiga. Därför får inte heller vi dra några gränser. Grunden för vår strävan under Fastan att tydligare leva som Gud vill, är inte en plikt att uppfylla, utan blir ett svar på Guds godhet.

Budet om kärlek till nästan gäller för alla som är och vill vara Guds barn. Guds barn blir man genom dopet – de som bereddes för dopet fick veta vad som förväntades av dem. Vi som är döpta påminns om vad den troendes liv skall innebära.

Fastans inledning lördag (20 febr.)

Jes. 58:9-14

“Om du slutar upp med allt slags förtryck,
upphör med hån och förtal,
om du ger den hungrige mat
och mättar den nödlidande,
då ska ditt ljus gå upp i mörkret,
och din natt ska bli som den ljusaste dag.
HERREN ska alltid leda dig,
mätta dig i ödemarken
och ge styrka åt benen i din kropp.
Du ska bli som en välvattnad trädgård,
som en källa där vattnet aldrig tar slut.
Dina ättlingar ska bygga upp uråldriga ruiner på nytt,
du ska återupprätta de gångna generationernas grunder,
och du ska kallas
den som murar igen sprickorna,
'den som gör det nedrivna beboeligt'.

Om du på sabbaten avstår från
att göra vad du har lust med på min heliga dag,
om du ser sabbaten som en glädje,
HERRENS heliga dag, värd att ära,
om du ärar den och inte följer dina egna önskningar,
inte gör vad du har lust till och avstår från tanklöst prat,
då ska HERREN själv bli din glädje.
Då ska jag föra dig fram över landets höjder,
så att du får leva av din förfader Jakobs egendom.” HERREN har talat.

Gud fortsätter att genom Jesaja beskriva ”en sådan fasta som jag vill ha”. Att hålla distans till det goda som världen erbjuder är viktigt. Men det handlar också om att inte samverka med ondskan. Hur vi skall leva, har Gud gjort klart genom sina bud.

Särskild vikt läggs vid att hålla sabbaten. För oss gäller inte det gamla budet i ursprunglig mening. Men även vi kristna har en dag i veckan som skall vara annorlunda än de andra. Då kallas vi till gudstjänst och mässa. Att helga 'Herrens dag' blir en viktig del av Fastan.

Att följa Guds bud är förenat med stora löften. Då skall ”ljus gå upp i mörkret”. Dessbättre inte alltid, men alltför ofta blir livet mörkt och svårt. Vi behöver öva oss i tålamod och uthållighet i mödan. Fastan är en andlig vartid i väntan på det utlovade ljuset.

Så har Fastan inledning angett hur vi, mer än annars, skall leva under denna kyrkoårstid. Fasta i någon form, bön och omsorg om medmänniskor, är viktiga delar i vår beredelse för Påsken. Det är också en tid för rannsakan och bot, när vi nu är medvetna om att vi har så svårt att följa Guds bud.

(Fastans inledning lördag)

Mark. 6:47-56

När det blev kväll var båten mitt ute på sjön. Jesus, som var ensam kvar på land, såg hur de slet vid årona eftersom de hade motvind.

Strax innan det började ljusna kom Jesus till sina lärjungar, gående mot dem på vattnet, och skulle gå förbi dem. Men när de såg honom gå på vattnet skrek de till av rädsla, för de trodde det var ett spöke. Alla såg de honom och blev förskräckta.

Men Jesus talade genast till dem och sa: "Lugna er, det är jag. Var inte rädda." Sedan steg han i båten till dem, och i samma stund lade sig vinden.

De var alldeles häpna. De hade ännu inte fattat det där med bröden heller. Deras hjärtan var förstockade.

När de hade åkt över sjön, kom de till Gennesaret, där de gick i land. Och så snart de steg ur båten kände människorna igen Jesus. De sprang runt i hela området och började bära fram sjuka på deras bäddar till de platser där de hörde att han befann sig. Överallt dit han kom, i städer och byar och på gårdar, bar man ut de sjuka i det fria och bad att de åtminstone skulle få röra vid tofsen på hans mantel. Och alla som gjorde det blev friska.

Lärjungarna kämpade i sin båt i stormen. Så kom Jesus gående på vattnet, och vinden lade sig. Skildringen av händelsen blev älskad i kyrkan – den blir en bild för hur Jesus kommer till hjälp i möda och fara. Kyrkan som ett skepp blev ju också en ofta använd bild.

Vi känner oss ofta som lärjungarna i båten. Det är arbetsamt, och vi kommer knappast framåt. Omfattande församlingsarbete, av präst och lekfolk, ger inget resultat. Men inget av betydelse sker förrän Jesus kommer. Vi har att fortsätta att kämpa, i hoppet att han inte dröjer för länge.

Väl iland botade Jesus sjuka. Vi förnekar inte vad som faktiskt hände, och är övertygelse om att så fortfarande sker. Men vi ser även Jesus som den som botar oss när vi är andligt sjuka. Han är också själens läkare. Han vill ge oss förlåtelse och ny frimodighet.

Att låta Fastan bli en annorlunda tid än resten av året, kräver viss ansträngning, både kroppsligt och andligt. Det blir väl inte så mycket av det, men alternativet är att drivas bort av tidens strömningar. Först när Jesus kommer och säger: "Lugn!" sker något avgörande. Kanske kommer han inte förrän 'det börjar ljusna', men han kommer!